कस्यमृत्युरित्यस्योत्तरमाह वायुरिति वायुःपंचवृत्तिःप्राणःदेहभेदेदेहनाशे देवानामिंद्रियाणांदेवःराजा नानावृत्तिर्नानादेहगतः एतेनदेहस्यैवमृत्युर्नप्राणानामात्मनोवा॥४०॥सर्वेइति देवाःक्षीणपुण्यामर्त्यत्वं मर्त्याश्चकृतपुण्यादेवत्वंप्राप्नुवंतीत्यर्थः ॥४१॥४२॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०अष्टपंचाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥२५८॥ ॥७॥ एवंप्राणिनांकर्माधीनोमृत्युव्याधिसंबंधःसंततइतिज्ञात्वातन्निवृ त्तिधर्ममूलांमन्वानोधर्मतत्त्वेप्यार्यजैनम्लेच्छागमानांनानापथत्वेनसंदिहानोधर्मस्वरूपंलक्षणप्रमाणाभ्यांजिज्ञासमानःपृच्छति इमेवैइति॥१॥२॥तत्रचोदनालक्षणोर्थोधर्मइतिस्मृतेर्मुख्यंधर्मस्यलक्षणंवेदएव इतरदपितन्मूलतयाधर्मलक्षणंनस्वतइतिसिद्धंपूर्वतंत्रे कवयोविद्वांसः अर्थंप्रयोजनमेवधर्मलक्षणमाहुः यथोक्तं परिनिर्मथ्यवाग्जालमिदमेवसुनिश्चितं नोपकारात्परंपुण्यंनापकारादघंपरमिति अधर्मलक्ष

वायुर्भीमोभीमनादोमहौजाःससर्वेषांप्राणिनांप्राणभूतः॥ नानावृत्तिर्देहिनांदेहभेदेतस्माद्वायुर्देवदेवोविशिष्टः ॥ ४० ॥सर्वेदेवामर्त्यसंज्ञाविशिष्टाःसर्वेम र्त्यादेवसंज्ञाविशिष्टाः-॥ तस्मात्पुत्रंमाशुचोराजसिंहपुत्रःस्वर्गंप्राप्यतेमोदतेह ॥ ४१ ॥ एवंमृत्युर्देवसृष्टाप्रजानांप्राप्तेकालेसंहरंतीयथावत् ॥ तस्याश्चैव व्याधयस्तेश्रुपाताःप्राप्तेकालेसंहरंतीहजंतून् ॥ ४२॥ इतिश्रीमहाभारतेशां०मोक्ष०मृत्युप्रजापतिसंवादेअष्टपंचाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २५८॥ युधिष्ठिरउवाच इमेवैमानवाःसर्वेधर्मंप्रतिविशंकिताः॥कोयंधर्मःकुतोधर्मस्तन्मेब्रूहिपितामह॥१॥ धर्मस्त्वयमिहार्थःकिममुत्रार्थोपिवाभवेत् ॥ उभया र्थोहिवाधर्मस्तन्मेब्रूहिपितामह॥२॥ भीष्मउवाच सदाचारःस्मृतिर्वेदास्त्रिविधंधर्मलक्षणं॥ चतुर्थमर्थमित्याहुःकवयोधर्मलक्षणं ॥ ३॥ अपिह्युक्ता निधर्म्याणिव्यवस्यंत्युत्तरावरे॥ लोकयात्रार्थमेवेहधर्मस्यनियमःकृतः॥४॥ उभयत्रसुखोदर्कइहचैवपरत्रच॥ अलब्ध्वानिपुणंधर्मंपापःपापेनयुज्यते॥५॥ नचपापकृतःपापान्मुच्यंतेकेचिदापदि॥ अपापवादीभवतियथाभवतिधर्मकृत्॥ धर्मस्यनिष्ठात्वाचारस्तमेवाश्रित्यभोत्स्यसे ॥ ६॥ यथाधर्मसमाविष्टोधनं गृह्णातितस्करः॥ स्मतेनिर्हरंस्तेनःपरवित्तमराजके॥ ७॥ यदास्यतद्धरंत्यन्येतदाराजानमिच्छति॥ तदातेषांस्पृहयतेयेवैतुष्टाःस्वकैर्धनैः॥ ८॥

णमपकारइत्यपिप्रश्लेषेणध्येयं॥३॥एतदेवविवृणोति अपीति धर्म्याणिधर्मायहितानिकर्माणिउत्तरावरेव्यवस्यंतिन्यूनाधिकभावेनविपरीतंचनिश्चिन्वंति तथाहि गार्हस्थ्येपिमोक्षोस्ति अलसाःसंन्यासमिच्छं ति त्यागेनैवमोक्षःविषयलंपटागार्हस्थ्यमिच्छंतीतिकस्तर्ह्यत्रनिर्णयइत्याशंक्याह लोकेति लोकव्यवहारमनुरुध्यायंनियमःकृतः यथाअविक्षिप्तचित्तस्यपुरुषधौरेयस्यगार्हस्थ्येपिजनकवसिष्ठादिवन्मोक्षो स्ति अन्यस्यवेदांतश्रवणादौदृष्टविक्षेपनिवृत्त्यर्थःसंन्यासइति ॥ ४ ॥ इहवापरत्रोभयत्रवाधर्मःफलतीतिप्रश्नस्योत्तरमाह उभयत्रेति ॥ ५ ॥ नैपुण्यमेवाह नचेति केचिदित्याहुरितिशेषः आपदितुयथापा पवाद्यपिअपापवादीभवति अधर्मकृदपिधर्मकृद्भवति तथैवोक्तमापद्धर्मेषुकर्णपर्वणिवायुधिष्ठिरंजिघांसोरर्जुनस्यबोधायभगवतासत्यवादिनोहिंस्रस्यचाख्यानमुक्तंतदिहानुसंधेयं भोत्स्यसेज्ञास्यसि ॥ ६ ॥ पुरुषःपरपापमेवपश्यतिप्रकाशयतिचनस्वीयमितिसदृष्टांतमाह यथेतित्रिभिः ॥ ७ ॥ ८ ॥

Digitized by Google